

افغانستان آزاد – آزاد افغانستان

AA-AA

چو کشور نباشد تن من مباد بدین بوم و بر زنده یک تن مباد
همه سر به سر تن به کشتن دهیم از آن به که کشور به دشمن دهیم

www.afgazad.com

afgazad@gmail.com

Political

سیاسی

نویسنده: والنٲین کاتاسانوف (Valentin Kasatonov)

برگردان: ا. م. شیری

۱۹ نومبر ۲۰۲۲

ماشین ابزارها سلاح‌های نبرد برای استقلال



چگونه ستالین زرادخانه ماشین ابزار کشور را تشکیل داد

هدف صنعتی کردن شوروی در دهه ۱۹۳۰، غلبه بر عقب‌ماندگی اقتصادی اتحاد جماهیر سوسیالیستی شوروی از کشورهای توسعه یافته غرب، تقویت توان دفاعی دولت شوروی و به دست آوردن استقلال کامل اقتصادی بود. تقویت توان دفاعی دستیابی به استقلال کامل اقتصادی اتحاد جماهیر شوروی را فراهم کرد. در گفت‌وگو معاصر، جایگزینی کامل واردات در تمام بخش‌های اقتصاد و همه کالاها. برای انجام این کار، ایجاد تولید داخلی وسایل تولید ضروری بود. ابزار تولید به عنوان فرآورده کار (مواد اولیه و محصولات اولین توزیع مجدد آن) و ابزار کار (ماشین‌آلات و تجهیزات) درک می‌شد.

در مرحله اول صنعتی شدن، توجه عمده به صنایع اساسی مانند استخراج سوخت (زغال سنگ، نفت)، سنگ آهن، سایر مواد معدنی، برق، فلزات، کیمیا با حجم بالا، تولید مصالح ساختمانی و غیره معطوف شد.

علاوه بر این، اولویت اصلی تولید ابزار- ماشین‌آلات و تجهیزاتی بود که با آن امکان ایجاد ابزار تولید برای تمام بخش‌های اقتصاد به وجود می‌آمد. بسیاری از ماشین‌آلات و تجهیزات را می‌توان منحصرأ در یک صنعت استفاده کرد. اما ماشین‌ها و تجهیزاتی وجود دارند که به معنای واقعی کلمه، همه بخش‌های اقتصاد به آن‌ها نیاز دارند و چنین ابزارهای عمومی باید شامل تجهیزات فلزکاری- دستگاه‌های فلز بری، تجهیزات آهنگری و پرس [صنایع مادر- پورتال] باشد. ایجاد فلزکاری داخلی بود که به حلقه کلیدی تبدیل شد و رهبران اتحاد جماهیر شوروی انتظار داشتند کل زنجیره صنعتی شدن را در بر بگیرد. و موفق هم شدند.

اتحاد شوروی قرار بود زرادخانه متشکل از ماشین‌آلات و تجهیزات آهنگری و پرس با منشاء داخلی داشته باشد. اتکاء به ماشین‌آلات و تجهیزات وارداتی مانند تکیه بر سلاح‌های خارجی است. با توجه به اهمیت ویژه ماشین ابزار برای اتحاد شوروی، ستالین دو هفته قبل از شروع جنگ جهانی دوم تصمیمی دایر بر ایجاد کمیساریای خلقی ماشین‌سازی گرفت. و مهندس با استعداد الکساندر یفرموف را به عنوان رئیس اداره جدید منصوب کرد. نقش آن در تضمین توانایی دفاعی اتحاد جماهیر سوسیالیستی شوروی در طول جنگ بسختی قابل ارزیابی است. تنها در سه ماه اول جنگ، به رهبری این کمیسر خلق، بیش از دویست کارخانه ماشین‌سازی به سیبری و اورال انتقال یافت. تمام آن‌ها در کمترین زمان ممکن با ظرفیت کامل راه‌اندازی شد! در طول سال‌های جنگ، تحت رهبری الکساندر یفرموف، انواع جدیدی از ماشین‌آلات برای تولید انواع جدید تسلیحات و مهمات ایجاد شد. در پایان جنگ، صنعت ماشین‌ابزار شوروی بر تولید پیچیده‌ترین نمونه‌ها تسلط یافت که از امریکائی، المانی یا انگلیس کم نمی‌آورد و از جهاتی حتی از آن‌ها پیشی گرفت. ستالین در مقابل کار قهرمانانه، برای حفظ و تقویت صنعت ماشین‌ابزار شوروی در طول سال‌های جنگ، به کمیسر خلق نشان **کوتوزوف** اعطاء کرد. طبق اساسنامه، این نشان به افسران نظامی اعطاء می‌شد و این جایزه «**غیر نظامی**» نبود. در سال ۱۹۵۱، یفرموف در دیوار کرملین در کنار مارشال‌های برجسته به خاک سپرده شد. کمیسر خلقی ماشین‌سازی کارهای بزرگی برای پیروزی ما کرد!

لازم به ذکر است، که در روسیه قبل از انقلاب ماشین‌ابزارسازی وجود داشت. در سال ۱۹۱۳، هزار و هشتصد دستگاه ماشین‌آلات فلز بری در امپراتوری روسیه تولید شد. مشخص است که در سال ۱۹۱۶ بیست هزار ماشین ابزار، از جمله ماشین‌های نصب شده در سال‌های ۱۹۱۷-۱۹۱۴ از خارج وارد شد. ماشین‌آلات خارجی ۸۰ ممیز ۲ دهم درصد را تشکیل می‌داد و در حدود ۲۰ درصد باقیمانده منحصرأ ماشین‌آلات داخلی کوچک و کم قدرت بودند که عمدتاً در کارگاه‌های صنایع دستی و تعمیرگاه‌های کوچک استفاده می‌شدند.

پس از انقلاب و جنگ داخلی، به سبب کاهش میزان قابل توجه زرادخانه ماشین‌آلات و نیز واردات، تولید داخلی تقریباً به صفر رسید. صنعت ماشین‌ابزار باید از ابتداء ایجاد شود. به طور خلاصه می‌توان گفت که در کشور در اواسط دهه ۱۹۲۰ ماشین‌آلات تولیدی ساخته نمی‌شد. میزان وابستگی ما به واردات ماشین‌ابزار را می‌توان از این واقعیت دریافت که به گفته اداره مرکزی حسابداری اقتصادی ملی، از ۸۰۲۰ ماشین‌ابزار نصب شده در بنگاه‌های مختلف در سال ۱۹۲۸، ۵۳۲۳ دستگاه ماشین‌ابزار یا ۶۶ ممیز ۴ دهم درصد بوده است. این ارقام تصویر واقعی را به طور کامل نشان نمی‌دهند. زیرا، میزان تجهیزات ماشین را به صورت کمیته بیان می‌کنند و نه در واحد قدرت. اگر ماشین‌ابزار بر حسب واحد قدرت بیان می‌شد، درصد ماشین‌ابزار خارجی بر حسب قدرت بسیار بیشتر از درصد تعداد قطعات ماشین‌ابزار بود.

در سال ۱۹۲۵، در کنگره چهاردهم حزب کمونیست اتحاد شوروی (بلشویک)، برای ایجاد سوسیالیسم در یک «کشور واحد» تصمیم اتخاذ گردید و خود کنگره به عنوان «کنگره صنعتی‌سازی» در تاریخ ثبت شد. صنعت ماشین‌ابزار به

عنوان بالاترین اولویت برای صنعتی شدن شناخته شد. سرمایه‌گذاری در ساخت ماشین‌ابزار در سال ۱۹۳۰ از ۳۲۹۰۰۰۰ روبل فراتر رفت و در سال ۱۹۳۲ به ۷۸۷۰۰۰۰۰ میلیون روبل رسید.

در سال ۱۹۲۹، شورای کار و دفاع اتحاد شوروی، تراست دولتی برای ماشین‌سازی متوسط، یک سال بعد مؤسسه ماشین‌ابزار مسکو و سه سال بعد دیگر، مؤسسه تحقیقات تجربی ماشین‌های برش فلز (ENIMS) راه‌اندازی شد. تعداد کارخانه‌های تولید ماشین‌ابزار از ۱۶ واحد در سال ۱۹۳۱ به ۴۸ واحد در ابتدای سال ۱۹۳۶ افزایش یافت.

در واقع در طول سال‌های برنامه پنج ساله اول، تولد صنایع ماشین‌ابزار داخلی رخ داد که نرخ‌های یک رشد بی‌سابقه‌ای را نشان داد. در سال ۱۹۲۸، تنها ۱۷۸۳ دستگاه فلزبری (از انواع مختلف) در اتحاد شوروی تولید شد. یعنی تقریباً به همان میزان که در روسیه قبل از انقلاب در سال ۱۹۱۳ تولید می‌شد. در سال نخست برنامه پنج ساله اول (۱۹۲۹)، تعداد ماشین‌آلات تولید شده بیش از دو برابر شد و به ۳۷۹۸ دستگاه رسید و این افزایش همچنان ادامه یافت. به طریقه در سال ۱۹۳۱ به ۱۲۸۴۶ و در سال ۱۹۳۲ به ۱۷۹۳۹ دستگاه رسید. همانطور که روشن است نخستین برنامه پنج ساله در مدت چهار سال تکمیل شد و در سال چهارم تعداد ماشین‌ابزارهای تولید شده از ده برابر تعداد ماشین‌ابزارهای تولید شده در سال ۱۹۲۸ فراتر رفت.

در طول سال‌های برنامه پنج ساله دوم، تولید ماشین‌ابزار به رشد خود ادامه داد (هزار واحد): ۱۹۳۳-۱۸۰۰۰؛ ۱۹۳۴-۲۱۰۰۰؛ ۱۹۳۵-۲۳۴۰۰؛ ۱۹۳۶-۳۴۰۰۰؛ ۱۹۳۷-۴۸۵۰۰. در طی یک دوره پنج ساله، حجم تولید که با تعداد ماشین‌ابزار سنجیده می‌شود، ۲ ممیز ۷ دهم برابر افزایش یافت. همراه با افزایش تعداد ماشین‌آلات، دامنه آن‌ها گسترده شد و مشخصات فنی بهبود یافت. برخی از انواع ماشین‌ابزارها در ابتدای برنامه پنج ساله اول مانند برش دندانه‌دار، گردان و ترکیبی وجود نداشت. تولید اولین مورد آن‌ها از سال ۱۹۳۳، دومی از سال ۱۹۳۱ و سومی از سال ۱۹۳۲ شروع شد. بعد از آن، ما از سال ۱۹۳۴ به تولید پیچیده‌ترین نوع ماشین‌ابزارهای «خودکار و نیمه خودکار» شروع کردیم.

اگر در آستانه نخستین برنامه پنج ساله در کل ناوگان ماشین‌ابزار نصب شده در مؤسسات اتحاد شوروی، ماشین‌های وارداتی تقریباً ۲-۳ دستگاه تشکیل می‌دادند، در پایان سال ۱۹۳۲ سهم آن‌ها تا حد نصف کاهش یافت.

ماشین‌آلات در طول سال‌های برنامه پنج ساله اول به بزرگترین کالای وارداتی اتحاد شوروی تبدیل شد. اگر در سال ۱۹۲۶ سهم آن‌ها در واردات فقط یک ممیز دو دهم درصد بود، در سال ۱۹۳۰ این سهم هنوز به ۵ ممیز ۴ دهم درصد می‌رسید. و در سال ۱۹۳۲ به حداکثر خود-۱۴ رسید. بر این اساس، افزایش حتی سریعتر در کل ناوگان ماشین‌آلات اتحاد شوروی مشاهده می‌شد. همانطور که دمیتری میوشوستین در کتاب خود- «تجارت خارجی و صنعتی شدن اتحاد شوروی» (۱۹۳۸) اشاره می‌کند، «در سال ۱۹۳۱ اتحاد شوروی در مدت ۱۵ سال به اندازه روسیه تزاری ماشین‌آلات جدید نصب کرد. علاوه بر این، قدرت و شایستگی ماشین‌آلات در اینجا پذیرفته نمی‌شود، زیرا حساب به صورت عددی برآورد می‌شود. اگر مجموعه‌ای از کیفیت را در نظر بگیریم، افزایش ناوگان تجهیزات ماشین‌ابزار اتحاد شوروی بسیار بیشتر خواهد شد. اتحاد جماهیر سوسیالیستی شوروی به سرعت با کشورهای اروپایی از نظر وسعت ناوگان ماشین‌پیشی گرفت. تنها ایالات متحده آمریکا با اختلاف زیادی در پیش بود. اما از نظر تعداد ماشین‌های جدید نصب شده در طول سال در سال ۱۹۳۶، اتحاد شوروی تقریباً ایالات متحده را پشت سر گذاشت. (ما با احتساب ماشین‌های وارداتی، ۴۲۰۰۰ ماشین‌ابزار نصب کردیم).

من قبلاً نوشتم که ستالین یک «مانور واردات» انجام داد تا به سرعت صنعتی شدن را محقق سازد. گفته شد که در مدت کوتاهی (۱۹۳۲-۱۹۲۹) واردات شوروی با بیشترین سهم ممکن ماشین‌آلات و تجهیزات در این واردات به شدت

افزایش یافت. ارزش واردات در سال ۱۹۳۱ به اوج رسید. و از سال ۱۹۳۳ (آغاز برنامه پنج ساله دوم) واردات ماشین‌آلات و تجهیزات شوروی به شدت شروع به کاهش کرد. اقتصاد شوروی برای تشکیل پایه مادی و فنی به منابع داخلی اقتصاد شوروی روی آورد. در سال ۱۹۳۳، واردات ماشین‌آلات و تجهیزات نسبت به سال ۱۹۳۱ به طور کلی ۴ برابر و واردات ماشین‌آلات ۲ و نیم برابر کاهش یافت. به ویژه، امکان ایجاد ابزارهای ماشینی با دقت بالا برای تولید سلاح در زمان بسیار کوتاه وجود نداشت (اگرچه مؤسسات تحقیقاتی تجربی ماشین‌آلات برش فلزات این جهت کار کردند). بنابراین، اتحاد شوروی به واردات برخی از پیچیده‌ترین ماشین‌آلات در برنامه‌های پنج ساله دوم و سوم ادامه داد. برخی از ماشین‌ها به منظور تلاش برای ساخت نمونه‌های داخلی به صورت تک نسخه خریداری شدند.

به طور کلی، شاخص وابستگی واردات به ماشین‌ابزار به سرعت در حال کاهش بود. واردات برخی ماشین‌آلات پیچیده، سال ۱۹۳۶ یک نقطه عطف بود. در آن سال تولید ماشین‌آلات خودکار، نیمه خودکار و دنده برش دو و نیم برابر شد. تولید ماشین‌آلات سنگ‌زنی تقریباً سه برابر شد. برای اولین بار در سال ۱۹۳۶ تولید سریال ماشین‌ابزارهای پیشرفته برای صنعت ساعت‌سازی، دستگاه‌های سنگ‌دانه‌ای که با استفاده از قطعات استاندارد (سر دوک) می‌توانند به عنوان دستگاه‌های ویژه با کارایی بالا، ماشین‌های دوار قدرتمند و غیره مورد استفاده قرار گیرند، آغاز شد.

در اینجا یک سوال منطقی مطرح می‌شود: اگر ماشین‌ابزار واقعاً نوعی سلاح است، پس چرا غرب جمعی این سلاح‌ها را به دشمن قسم خورده خود - اتحاد جماهیر سوسیالیستی شوروی فروخت؟ مقدم بر همه، اتحاد شوروی می‌دانست که چگونه با تضادهای بین امپریالیستی بازی کند. اگر آمریکا از فروش ماشین‌ابزار به ما امتناع می‌کرد، ما راه‌هایی به سوی لندن پیدا می‌کردیم. اگر لندن نمی‌پذیرفت، ما با برلین به مذاکره می‌نشستیم. به علاوه، باد درست به بادبان‌های صنعتی شدن شوروی وزید. منظور این است که تقریباً همزمان با شروع برنامه پنج ساله اول، بحران اقتصادی جهانی آغاز شد و غرب جمعی بسیار سازگارتر شد و تحریم‌های ضد شوروی خود را فراموش کرد. در سال ۱۹۳۱، ۵۵ ممیر ۲ دهم درصد از کل صادرات ماشین‌آلات فلزبری آمریکا توسط اتحاد جماهیر شوروی خریداری شد. سهم خرید اتحاد شوروی در صادرات ماشین‌آلات انگلیس در سال ۱۹۳۱، ۶۴ ممیز ۳ دهم و در سال ۱۹۳۲ به میزان ۸۱ درصد بود. اما در صادرات المان، همین شاخص در سال ۱۹۳۱، ۵۱ ممیز ۱ دهم درصد، در سال ۱۹۳۲، ۷۴ درصد و در سال ۱۹۳۳، ۶۳ درصد بود.

در تجربه صنعتی کردن ستالین، می‌توانیم سرنخ‌های جالب زیادی در مورد چگونگی اجرای جایگزینی واردات در روسیه امروزی، به‌ویژه، با توجه به صنایع ماشین‌ابزار پیدا کنیم.

۲۶ آبان - عقرب - ۱۴۰۱

<https://www.fondsk.ru/news/2022/11/15/stanki-oruzhie-v-vojne-za-suverenitet-57683.html>

*- پروفیسور، دکتر علوم اقتصادی، مدیر مرکز پژوهش‌های اقتصادی «شاراپوف» فدراسیون روسیه